

мотивувати студента до навчання та змінити роль і значно посилити взаємозв'язки між суб'єктами навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.yourcompass.org/PDF%20Tables/Employees%20on%20University_Graduates.pdf
2. Бибрих Р. Р. Особенности мотивации и целеобразования в учебной деятельности студентов младших курсов / Р. Р. Бибрих, И. А. Васильева // Вестник МГУ. Серия 14. Психология. – 1987. – №2.
3. Гоголь Г. Особливості трудової мотивації в перехідний період до ринкової економіки / Г. Гоголь // Регіональна економіка. – 2000, № 2. – С. 98-104.

*Рак В. І., ТНПУ ім. В. Гнатюка
(м. Тернопіль)*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Удосконалення системи освіти України вимагає кваліфікованого використання сучасних інформаційних технічних засобів навчання. Вирішенню цієї проблеми сприяє розробка методичних рекомендацій щодо ефективного використання аудіовізуальних засобів у навчально-виховному процесі.

Застосування технічних засобів в умовах кабінетної системи досліджували Волинський В. П., Кулінська Л. П., Чашко Л. В.[5]. Комплексний підхід до використання технічних засобів навчання (ТЗН) досліджували Мархель І. І. та Овакимян Ю. О. [4]

Питанням методики використання ТЗН увагу приділяли Гороль П. К. Гуревич Р. С. Коджаспірова Г. М., Петров К. В., Прессман Л. П. та інші науковці. Особливості використання ТЗН на окремих предметах висвітлювали Вороліс М. Г., Гороль П. К., Коношевський Л. Л. [1, 2, 3].

Метою статті є аналіз факторів, що впливають на організаційно-методичну підготовку педагогів при використанні сучасних інформаційно-технічних засобів навчання.

Щоб аудіовізуальні посібники стали в педагогічній практиці ефективними засобами навчання та виховання, вчитель має бути ознайомлений з організаційно-методичними особливостями їх використання.

Аналізуючи визначення «технічні засоби навчання», що дають відомі автори Коджаспірова Г. М, Петров К. В. Гуревич Р. С., Гороль П. К [2,3] та інші виділимо ТЗН як комплекс технічних засобів та специфічних дидактичних матеріалів, що оптимізують навчально-виховний процес.

Використання ТЗН педагогом визначається такими аспектами: технічними, педагогічними і методичними.

Технічний аспект передбачає вміння використовувати ТЗН відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та з дотриманням правил техніки безпеки. Також сюди відносять і створення засобів навчання

(аудіозаписів, відеофільмів, презентацій, фотографій тощо) згідно дидактичними вимогами.

Педагогічний аспект визначається навчально-виховними можливостями ТЗН які дозволяють розв'язувати такі дидактичні завдання:

- забезпечувати науковість навчання;
- посилювати наочність;
- розвивати пізнавальні інтереси і здібності учнів;
- забезпечувати здобуття учнями більш міцних, тривалих і глибоких знань;
- прискорювати темп вивчення і запам'ятовування навчального матеріалу;
- активізувати самостійну роботу та пізнавальну діяльність учнів;
- забезпечувати зв'язок теорії з практикою;
- індивідуалізувати навчання;
- систематично контролювати засвоєння знань тощо.

Методичний аспект охоплює питання розробки методики застосування ТЗН у навчально-виховному процесі та врахування методичних рекомендацій щодо їх ефективного використання залежно від виду мультимедійного засобу, змісту навчальної дисципліни, поставлених навчально-виховних завдань до заходу та методичної зрілості педагога.

Ці аспекти потрібно розглядати у єдності. Лише за такої умови можна правильно осмислити вимоги, що ставляться до педагога для ефективного використання сучасних інформаційно-технічних засобів навчання.

Сприйняття інформації відбувається через такі органи чуття: зір, слух, нюх, дотик. Застосування будь-яких інформаційних засобів пізнання розширює можливості наших органів чуття.

Про значення аудіовізуальних засобів у навчально-виховному процесі говорять такі факти. Для розпізнавання раніше невідомого предмета людині потрібна така кількість часу:

- при словесному описі – 2,8 сек.;
- на чорно-білому фото – 1,2 сек.;
- на кольоровому фото – 0,9 сек.;
- засобами кіно і телебачення – 0,7 сек.;
- при показі в натурі – 0,4 сек. [2, с.8].

Людина запам'ятовує лише:

- 10 % з прочитаного;
- 20 % з почутого;
- 30% з побаченого.

Якщо людина чує та бачить, рівень запам'ятовування підвищується до 50 %. Якщо чує, бачить, а потім обговорює, то і до 70% [2, с. 9].

Технічні засоби навчання, зокрема в пізнавальному процесі, виконують роль знарядь праці вчителя і учня, служать продовженням органів чуття.

У використанні аудіовізуальних засобів важливим є врахування особливостей навчально-виховної інформації, учнівської аудиторії та індивідуальної особистості педагога.

Важливим в інформації є логічність, ілюстрованість, обсяг, вагомість, насиченість, темп подачі, дохідливість збалансованість, тощо. Враховується відповідність змісту матеріалу навчально-виховним завданням, програмі вивчення навчальної дисципліни, поставленим меті та завданням заходу.

Індивідуальні особливості учня визначають його вік, життєвий досвід, мотивація, інтерес, світогляд, здатність до узагальнень, темперамент тощо.

Саме тому ефективність використання аудіовізуальних засобів залежить від знайденого співвідношення між згаданими факторами, навчально-виховним змістом інформації, закладеної в цих засобах, та можливостями її сприймання і засвоєння учнями.

Вагомою є роль педагога, який виділяється своїми індивідуальними психофізіологічними особливостями, педагогічним досвідом, методичною зрілістю. Як зауважив К. Д.Ушинський: «...тільки особою виховується особа»[3].

Якщо врахувати, що у загальноосвітніх закладах більшість педагогів середнього та старшого віку, то виникає психологічна проблема страху освоєння нових сучасних технічних інформаційних засобів та технологій у професійній діяльності. Практика показує, що лише один учитель із п'яти готовий використовувати інноваційні ТЗН під час навчання учнів будь-якого предмету.

Треба пам'ятати, що технічні засоби навчання не є самоціллю, а лише засобами, які дають змогу найкраще розв'язувати педагогічні завдання, їх ефективність зростає шляхом комплексного використання разом з іншими навчально-виховними засобами. ТЗН сприяють поєднанню їх в єдину систему. Завдання вчителя – розумний монтаж і осмислене поєднання всіх цих засобів у єдине ціле.

Використання ТЗН передбачає ретельну організаційно-технічну та методичну підготовку, яку доцільно проводити перед навчальним роком, семестром (чвертю), безпосередньо перед заняттям.

Організаційно-технічна підготовка – підбір необхідних технічних засобів, перевірка їх функціональних можливостей, справності та наявності для них носіїв інформації. У навчальних закладах можуть бути як старі, так і нові ТЗН. Сучасні інформаційно-технічні засоби з допоміжними пристроями та програмним забезпеченням мають змогу виконувати різноманітні функції з гарними технічними характеристиками, що дозволяють оптимізувати навчально-виховний процес, зробити його більш ефективним. Експлуатація цих ТЗН вимагає високої кваліфікації, педагогічної майстерності, готовності приміщень до їх використання.

Важливим є аналіз наявних аудіовізуальних носіїв інформації, за потреби їх виготовлення та адаптація до навчально-виховного процесу. Доцільним є створення медіатек, де б зберігались носії у систематизованому вигляді.

Вивчаючи методичні рекомендації, щодо використання ТЗН подані П. Горолем, Р. Гуревичем [4], визначимо етапи методичної підготовки вчителя до використання аудіовізуальних засобів навчання:

1. Добір відповідно до теми, що вивчається, аудіовізуальних навчальних посібників, які відповідають освітньо-виховним завданням.

2. Попередній перегляд або прослуховування інформаційних матеріалів з метою аналізу їх змісту.

3. Визначення доцільності використання дібраного матеріалу («Що це нам дає?», «Що ми покращимо?», «Що буде ефективнішим?»). При цьому потрібно враховувати такі фактори: педагогічну та наукову якість аудіовізуального посібника; інтереси і вік учнів; зміст матеріалу, що вивчається; методичну зрілість педагога.

4. Визначення форми проведення навчального заняття (урок, лекція, практичне заняття, гурток, позакласний захід, тощо).

5. Визначення функцій ТЗН у структурі заняття (повідомлення нової інформації, ілюстрація, узагальнення, систематизація, закріплення, контроль).

6. Визначення місця ТЗН у структурі заняття (визначення етапів, місця, де найефективніше можуть використовуватись ТЗН).

7. Вибір провідного методу у використанні ТЗН (наочно-ілюстративний, активно-евристичний) і методів показу (повністю, частинами, окремими кадрами).

8. Визначення способів активізації пізнавальної діяльності учнів на етапах використання ТЗН (повідомлення мети перегляду або прослуховування, постановка завдання, в тому числі проблемного, контрольні питання, складання плану, виконання вправ, розв'язання задач, обговорення). Цей етап ще називають підготовкою учнів до уроку із використанням ТЗН.

9. Складання плану заняття.

Готуючись до заняття, де використовуються технічні засоби навчання, учитель повинен скласти розширений план, чітко визначити в ньому необхідний комплекс засобів навчання, місце кожного з них на уроці, методичні прийоми використання, визначити час для їх демонстрації.

Комплекс ТЗН повинен задовільняти такі вимоги:

- а) відповідати змісту навчального матеріалу і меті уроку;
- б) враховувати специфічні особливості кожного навчального комплексу в процесі навчання та чітко визначити його функції у вирішенні освітніх і виховних завдань уроку;
- в) сприяти активізації навчальної діяльності учнів на уроці;
- г) органічно входити в структуру уроку.

Г. Коджаспірова визначила типові педагогічні помилки, що знижують ефективність застосування технічних засобів:

- недостатня методична підготовленість вчителя;
- неправильне визначення дидактичної ролі й місця аудіовізуальних допомога на уроках, невідповідність виразних можливостей аудіовізуальних засобів їхньої дидактичної значущості;
- безплановість, випадковість їхнього застосування;
- перевантаженість уроку демонстрацією (прослуховуванням) [3, с.173].

Використання сучасних інформаційних технічних засобів з широким спектром функціональних можливостей та технічних характеристик дають змогу успішно вирішувати різноманітні педагогічні творчі ідеї та завдання, розширювати поле методичних прийомів та рекомендацій. Ефективне використання ТЗН можливе з огляду на врахування особливостей

аудіовізуальних засобів, підготовленості учнівської аудиторії та методичної зрілості і педагогічного досвіду педагога.

Список використаних джерел:

1. Гороль П. К. Методика використання технічних засобів навчання: Навчально-методичний посібник. / П. К. Гороль, Л. Л. Коношевський, М. Г. Вороліс– К. : «Освіта України», 2007. – 256 с.
2. Гороль П. К. Сучасні інформаційні засоби навчання: навч. посібник. / П. К. Гороль, Р. С. Гуревич – К. : «Освіта України», 2007. – 536с.
3. Коджаспирова Г. М. Технические средства обучения и методика их использования : [учеб. пособие для студ. учеб. Заведении] / Г. М. Коджаспирова, К. В. Петров. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 256 с.
4. Мархель И. И. Комплексный подход к использованию технических средств обучения: Учеб. [пособие для студ. учеб. заведения] / И.И.Мархель, Ю.О. Овакимян – М.: Высш. шк., 1987. – 175с.
5. Чашко Л. В. Застосування технічних засобів навчання в умовах кабінетної системи / Л. В. Чашко, Л. П. Кулінська, В. П. Валинський. – К. : Рад. шк., 1985. – 96 с.